

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 17.

V Ljubljani, 1. septembra 1885. l.

XXV. leto.

Načela pri uku v realijah.

(Govoril pri učiteljski konferenciji **Iv. Poženel**.)

Načela ali glavna vodila pri uku v realijah so učitelju: postave, učni načrti, razne šolske uredbe in ukazi in pa šolske knjige.

V postavi s 14. maja 1869. l. se bere o realijah tako le (§. 3.): „najimenoitnejše, kar je vredno vediti iz prirodoznanstva, zemljepisja in zgodovine s posebnim ozirom na domovino in nje ustavo“.

V šolski noveli z 2. maja 1883. l. pa se ta določba glasi: „učencem najdounnejše in najimenoitnejše, kar je vredno vediti iz prirodopisa i. t. d.“

Najdounnejše je pa to, kar sploh otroci lahko umejo in da se pred vsem gleda na to, da se dobro priučé začetnih vednosti, kajti vztrajen poukov uspeh ravná se le potem, kako je temeljit in prebavljiv.

Učitelj naj se tedaj ne spušča predaleč v učeno, globoko in predrobno ali preobširno razlaganje — ker pri pouku je ponovljanje in prebavljanje glavna stvar. Ponovljanje utrjuje znanje, z vajo se pa vzbuja samodelavnost. Oboje, ponovljanje in vaja, zahteva mnogo časa, kojega si pridobimo z okrajšanjem in uredjenjem dobro preudarjene učne tvarine.

Čital sem, da nekod, n. pr. v Virtembergu, realije jako obširno gojijo v šoli, a zanemarjajo pa najpotrebnejše začetne nauke, namreč: branje, pisanje in številjenje. Otrokom se o vsakej stvari nekaj pripoveduje, o vsi stvari, pa — nič. „V ljudski šoli nekateri pozabijo, da imajo pred seboj otroke, ki ostanejo otroci do 14. leta“, rekel je Diesterweg.

Učenost se učencem torej ne more vtepati v glavo, dokler ni prave starosti in dobre podloge, ker s pomanjkljivim in nerazumljivim znanjem se lahko uzgoji neka namišljena učenost, da se navadnega kmetijskega dela ali kakega rokodeljstva nečejo poprijeti, ker mislijo, da so poklicani za kaj višjega in boljšega. To nas učé vsakdanje izkušnje.

Šolske knjige morajo se strinjati z učnimi načrti; morale bi biti tako uravnane in osnovane, da bi zadostovale šolskim postavam, didaktiki in pedagogiki; kajti one so podloga, na katere stavi in opira učitelj svoje razlaganje in izpraševanje; a vender se učitelj ne sme nikakor berilom popolnoma podrediti; on mora z berilom gospodariti, ker on je, in mora tudi biti v šoli — živa knjiga.

Dobro šolsko knjigo sestaviti je jako težavno delo.

Dobro uredjene, po učnih načrtih in šolskih načelih sestavljene šolske knjige, so pa tudi mnogokrat posebno pri realijah učiteljem in učencem muka in potrata dragega

časa, ako je uk brez nazornosti; dolžnost učiteljeva je tedaj, da skrbi posebno pri realijah tudi za primerna in potrebna učna sredstva.

A, kako težavna je naloga učiteljeva, da oskrbuje najpotrebnejša učna sredstva posebno v onih krajih, kjer je krajni šolski svèt nazadnjašk. On je prava coklja (Hemmschuh) novejše šole, akoravno §. 8. dež. šol. postave s 25. febr. 1870. l. in §. 10. in 11. postave z 9. marcija 1879. l. določno govorijo zoper tak krajni šolski svèt, ki na škodo šoli zanemarja svoje dolžnosti.

Učni red je učitelju pri pouku vodilo, da ne prestopa postavnih mej in učiteljskega smotra; tako se je užé sam gospod minister uka pri splošni debati o šolski noveli izrazil, namreč da je učitelju učni red „das sichere Vademecum, wie er die Lehrbücher zu gebrauchen und den Unterricht zu ertheilen hat“.

Dozdanji šolski in učni red z 20. avg. 1870. l. veleva v §. 55.: „Držati se je načela, da se ta uk (realije) po spodnjih in srednjih stopinjah stika samo z abecednikom in berili, a da še le na zgornjih stopinjah dobode samostojin prostor“ — in v šolskih postavah se bere: „Učna tvarina ljudske šole naj se na tista leta, v katerih mora vsak otrok v šolo hoditi, kolikor je mogoče tako razdeli, da bode vsaka od teh let po ena učna stopinja“.

„Prva tri šolska leta gre posebno vaditi učence v govorjenji, branji, pravopisji in ustmenem številjenji“, pravi ministerjalni ukaz in dalje: „Posebno pa je paziti pri odberi učne tvarine za otroke dveh najvišjih starostnih stopinj, ker pri tem gre gledati na praktične potrebe prihodnjega življenja pri šolski mladini.“

Ker se tukaj posebno ozira na dejanske potrebe prihodnjega življenja šolske mladine, zato sem sklenil k gosp. Pavlinovemu poročilu o realijah pri okrajni učiteljski konferenciji Ljubljanskega mesta (glej njegovo poročilo v „Schulzeitung“ štev. 13. t. l.), s katerim se ujemam, kakor o razdelitvi realitike po šolskih knjigah in šolskih letih in o izberi dotičnega gradiva; samo na dejanske potrebe kmetijskega stanu se tu premalo ozira, zato dodajam temu poročilu nekoliko črtic o kmetijstvu, in sicer:

„Drugemu Berilu“ za 4., oziroma 3. šolsko leto naj kratko a jedrnato popiše se in dodá:

1. Sadjereja, po sledečem ali enakem navodu nekako tako-le:

Prostor in pripravljanje zemlje in gredic za sadjerejo — sejanje pešek — koščic — divjaki — cepi — cepljenje ali požlahtnovanje divjakov — izboljševanje koščenega in lupinovega drevja in sadja — jagodice — pritlikovici — visoko vzraščena drevesa — oskrbljevanje in vzrejanje drevesic — presajanje na njih stalno mesto in umno ravnanje z njimi — obiranje sadja — sušilnice in sušenje sadja brez dima — uporabo sadja — kako se mošt sadni dela. Opešanje sadnjega drevja — snaženje in gnojenje s kompostom.

Drevesne bolezni — sadjereji škodljive živali — žužki in mrčesi.

Koristne živali — ptice pevke. — Oziraje se na Hartingerjeve kmetijske table, ki jih je c. kr. ministerstvo kmetijstva mnogim šolam podarilo.

2. O pridelovanji zelenjave in kuhinjskih rastlin — korenstva — špargelov in n-prava dotičnih gredic.

O vredbi in olepšavi šolskega vrta — cvetice — koristne in zdravilne rastline, strupene, škodljive i. t. d. Grmovje, — napravljanje odlivanja.

3. Nauk o gospodinjstvu — kratko.

4. Postava o varstvu tičev.

(Dalje prihodnjič.)